STUDIA Koszalińsko-Kołobrzeskie
33 | 2026 | s. 235–244
ISSN (print) 1230-0780 | ISSN (online) 2719-4337
DOI: 10.18276/SKK.2026.33-12

Jan Marcin Mazur
Archidiecezja Szczecińsko-Kamieńska, Szczecin

LOVANIUM I STOLICA MĄDROŚCI (1425–2025) – JUBILEUSZOWE WSPOMNIENIA I REFLEKSJE

Streszczenie

Uniwersytet w Lovanium/Leuven powstał w 1425 i od początku był blisko związany z Kościołem. Na starej owalnej pieczęci uczelni widnieje łaciński napis „Universitas Catholica Lovaniensis – *Sedes Sapientiae*" (Uniwersytet Katolicki z Lovanium – Stolica Mądrości), w środku jest postać Matki Bożej i pod nią rok 1425. Kanonicznie został zatwierdzony w 1834 roku. W 1970 roku oddzieliła się od niego część francuskojęzyczna i tak powstała struktura równoległa – Uniwersytet Katolicki z Louvain. W roku 2025 uniwersytet obchodził 600-lecie istnienia.

Słowa kluczowe: Lovanium, Stolica Mądrości, 600-lecie Uniwersytetu w Lovain/Leuven, wspomnienia

Abstract

LOVANIUM AND THE CAPITAL OF WISDOM (1425–2025) – JUBILEE MEMORIES AND REFLECTIONS

The University of Lovanium/Leuven was founded in 1425 and has been closely associated with the Church since its inception. The old oval seal of the university bears the Latin inscription "Universitas Catholica Lovaniensis – *Sedes Sapientiae*" (Catholic University of Lovanium – Seat of Wisdom), with the figure of the Virgin Mary in the centre and the year 1425 below. It was canonically approved in 1834. In 1970, the French-speaking section separated from it, creating a parallel structure – the Catholic University of Louvain. In 2025, the university celebrated its 600th anniversary.

Keywords: Lovanium, Capital of Wisdom, 600th anniversary of the University of Lovain/Leuven, memories

Korzenie historyczne

Założony w 1425 roku w Louvain/Leuven uniwersytet[1] należy do najstarszych w Europie i cieszy się wysokim prestiżem na całym świecie. Autor niniejszych refleksji i wspomnień był studentem, dokładniej doktorantem, na Wydziale Teologicznym tej uczelni w latach 1977–1982. W tym czasie studiowała tam młodzież z około 150 krajów. Oprócz Europejczyków znaczącą część stanowili Afrykańczycy, a także studenci przybyli z krajów Ameryki Łacińskiej. Niewielką stosunkowo, ale wyróżniającą się społeczność tworzyli Libańczycy. Twierdzili, że są potomkami starożytnych Fenicjan. Spotkać można było także Chińczyków oraz Japończyków.

Miasto było stolicą Księstwa Brabancji, w średniowieczu niepodległego organizmu państwowego. W ciągu stuleci miasto utraciło swoją stołeczną pozycję w regionie na rzecz Brukseli. W roku 1232 w pobliżu miasta założono benedyktyńskie opactwo Mont Cesar, stanowiące silny ośrodek życia duchowego i intelektualnego. Panujący w Brabancji książę Jan IV uzyskał w roku 1425 zgodę i błogosławieństwo u papieża Marcina V na założenie uniwersytetu. W okresie wstrząsów i konfliktów religijnych w XVI stuleciu, uniwersytecka wspólnota w Louvain dochowała wierności zarówno wobec ówczesnego władcy Filipa II, jak i wobec papiestwa i religii katolickiej. Od samego początku patronką uniwersytetu jest Najświętsza Maryja Panna, czczona jako Stolica Mądrości (*Sedes Sapientiae*). Temat Madonny Tronującej pojawiał się często w średniowiecznej rzeźbie u artystów tworzących w dolinie Renu i Mozy. Wykonane przez nich dzieła przedstawiały Madonnę w pozycji siedzącej, trzymającej przed sobą na rękach Dzieciątko Jezus – Światłość Świata (*lumen mundi*). Z uniwersyteckim miastem związani byli wybitni malarze flamandzcy, m.in.: Rogier van der Weyden (1400–1464), Dirk Bouts (1415–1475) i Quentin Metsys (1465–1530). W ciągu wieków chwały uniwersytetowi przysporzyli wybitni przedstawiciele świata nauki, np. książę humanistów – Erazm z Rotterdamu (+1536 r.), w Louvain napisał swoje dzieło *Institutio Principis Christiani* (Instytucja księcia chrześcijańskiego). Obok księcia humanistów działał też filozof Justus Lipsius (1547–1606), a także słynny kartograf, kosmograf, matematyk Gerardus Mercator (1512–1594). Niekwestionowaną współczesną wielkością w dziedzinie astronomii i astrofizyki pozostaje ks. Georges Lemaître (1894–1966), od 1960 roku, aż do śmierci prezes Papieskiej Akademii Nauk. Lovanistą, rektorem uniwersytetu, był także pochodzący z Niderlandów papież Hadrian VI (1459–1523). Przypomniano go po 16 października 1978 roku, a to z racji, że tenże następca św. Piotra był ostatnim, który nie pochodził z Italii. Wszyscy jego następcy byli Włochami, aż do wyboru kardynała Karola Wojtyły. Miasto i uniwersytet ucierpiały znacznie w czasie trwającej we Francji rewolucji w 1789 roku. Pomyślnym okresem rozwoju dla miasta i uniwersytetu był wiek XIX.

1 Katolicki Uniwersytet w Lowanium, Katolicki Uniwersytet Lowański (niderl. *Katholieke Universiteit te Leuven*, fr. *Université catholique de Louvain*) − były najstarszy uniwersytet w Belgii, założony w 1425 roku oraz jedna z najważniejszych uczelni katolickich. Zobacz więcej: „Katolicki Uniwersytet w Lowanium", dostęp 20.02.2026, https://pl.wikipedia.org/wiki/Katolicki_Uniwersytet_w_Lowanium; „UCLouvain", dostęp 20.02.2026, https://www.uclouvain.be/en.

Warto wspomnieć, że w 1830 roku ukonstytuowało się istniejące do dziś Królestwo Belgii. Na początku XX stulecia Louvain liczyło ok. 70 tys. mieszkańców, w tym 12 tys. studentów. Znaczne zniszczenia przyniosły dwie wojny światowe, a zwłaszcza lata 1914 i 1944. Pierwszy raz o Lovanium usłyszałem przed 60 laty, jesienią 1965 roku. Wstąpiłem wtedy do Wyższego Seminarium Duchownego ówczesnej Administracji Gorzowskiej w Gościkowie–Paradyżu. Rektor tegoż seminarium ks. dr Gerard Dogiel[2] (1915–1992), prowadząc wykłady z metafizyki i teorii poznania, przybliżył uniwersytet w Lovanium jako centrum odnowionych studiów tomistycznych, czyli filozofii św. Tomasza z Akwinu. Impulsem do odrodzenia tych studiów była encyklika papieża Leona XIII *Aeterni Patris* (1879 r.). Wielkim promotorem tej odnowy był arcybiskup Brukseli-Malines – kardynał Desire-Joseph Mercier[3] (1851–1926), czczony także i przez dzisiejszych Belgów jako bohater narodowy, za swą postawę w czasie wojny 1914–1918. Warto przypomnieć, że ks. Idzi Radziszewski[4] (1871–1922) współtworzył w 1918 roku, w odrodzonej po zaborach Rzeczypospolitej, Katolicki Uniwersytet Lubelski i wzorował się właśnie na Lovanium.

Społeczeństwo belgijskie to dwie nacje: Flamandowie[5] żyjący w północnej części kraju, używający języka flamandzkiego i Walonowie, w jego południowej części, posługujący się językiem francuskim. Mimo wysiłków podejmowanych na rzecz jedności, znaczące różnice kulturowe, a także napięcia pojawiające się w sektorze ekonomicznym doprowadziły w roku 1968 do trwałego niestety podziału starego uniwersytetu. Od 1971 roku budowano „na surowym korzeniu" miasteczko – campus uniwersytecki Louvain-la-Neuve dla frankofonów. Flamandowie zostali u siebie. Na okres rozłamu przypadł też jubileusz 550-lecia uczelni, obchodzony w roku 1975.

Słudzy Mądrości i odnowa teologii

Odczuwalna nadal aura jubileuszu 600-lecia *Alma Mater Lovaniensis* wywołuje wiele wspomnień z dalekiej już przeszłości. Przywołane refleksje w intencji autora tych słów niech będą osobistym aktem wdzięczności wobec ludzi, którzy w latach moich studiów w Lovanium byli moimi mistrzami i przewodnikami w fascynującej i rozległej krainie teologii, a także ludzkiej myśli i kultury. Zacznę od ówczesnego mojego ordynariusza

2 Jan Marcin Mazur, „Nauczyciel i wychowawca kapłanów ksiądz rektor Gerard Dogiel (1915–1992)", *Szczecińskie Studia Kościelne* 4 (1993): 159–163.

3 „Mercier, Desiré (1851–1926)", w: *The Cardinals of the Holy Roman Church. Biographical Dictionary (1903–2011)*, dostęp 20.02.2026, https://web.archive.org/web/20131226230612/http://www2.fiu.edu/~mirandas/bios-m.htm#Mercier.

4 Mirosław Kalinowski, „Ks. Idzi Radziszewski – twórca Uniwersytetu Lubelskiego", *Studia Włocławskie* 24 (2022): 63–81; Grażyna Karolewicz, „Ks. Idzi Benedykt Radziszewski (1871–1922)", dostęp 20.02.2026, https://www.kul.pl/ks-idzi-benedykt-radziszewski-1871-1922,art_32.html.

5 Więcej na temat Flandrii (niderlandzkojęzyczna część Belgii): Alfred Van der Essen, *Belgique les flandres*, współpr. André Mabille de Poncheville (Paris: Arthaud, 1958).

biskupa Jerzego Stroby[6] (1919–1999). To była jego osobista decyzja i skierowana do mnie propozycja podjęcia studiów w Louvain. Biskup Jerzy wskazał mi też kierunek studiów i przyszłego promotora dysertacji doktorskiej. Miał nim być ks. prof. Philippe Delhaye[7] (1912–1990).

Pierwszy biskup szczecińsko-kamieński obejmując rządy w powołanej do życia diecezji, po czterech wiekach panowania protestantyzmu i po 27 latach pewnego *provisorium* administracyjnego, podjął trud organizowania jej od podstaw. Doniosłym zadaniem było utworzenie seminarium duchownego w celu zabezpieczenia w przyszłości kadr duszpasterskich. Wymagało to także przygotowania odpowiedniego gremium wykładowców z różnych dyscyplin teologicznych. Biskupowi udało się pozyskać kilka stypendiów w renomowanych ośrodkach teologicznych. Obok wspomnianego już Louvain był też Paryż, Insbruck i Fryburg (Szwajcaria). W tym okresie wymienione miasta odgrywały znaczącą rolę w dziele recepcji i interpretacji reform zainicjowanych dokumentami *Vaticanum II*. Dwóch kapłanów zostało wysłanych do Rzymu, aby tam podjąć studia w dziedzinie prawa kanonicznego na Papieskim Uniwersytecie Gregorianum. Wieczne Miasto było stolicą chrześcijaństwa i stanowiło centrum studiów prawniczych, historycznych i archeologicznych, ale źródła odnowionej teologii biły poza nim. Nie bez znaczenia były tu kontakty biskupa Jerzego Stroby i jego pozycja jako wiceprzewodniczącego Rady Konferencji Biskupów Europejskich.

Mój promotor, prof. Philippe Delhaye, był teologiem o ugruntowanej pozycji międzynarodowej. Wcześniej także studiował w Louvain i w Rzymie. Jego bibliografia akademicka liczy ponad 200 stronic druku. Jako profesor teologii moralnej wykładał wcześniej na katedrach uniwersyteckich w Lille (1945–1951), w Lyonie (1952–1959) i w Montrealu (1959–1966). Brał udział w międzynarodowych kongresach i konferencjach, bywał także w Polsce na zaproszenie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Święcenia kapłańskie przyjął w 1932 roku w rodzinnym Namur. Doktorat z filozofii uzyskał w 1940 roku. Doktorat z teologii przyznał mu Fakultet Teologii we francuskim Lille w roku 1951. W swoich publikacjach podejmował często tematykę historyczną. Interesowały go średniowieczna doktryna małżeństwa, jak i dzieje teologii uniwersyteckiej. Podejmował trudny temat tożsamości teologii moralnej i jej autonomii. Nazbyt często była ona ograniczona kazuistyką, a także pewną submisyjnością względem obowiązującego od 1917 roku *Kodeksu Prawa Kanonicznego*. Należy tutaj dodać, iż belgijski teolog imponował też błyskotliwą erudycją, a także rozległą wiedzą na temat kultury historycznej i literackiej. Walory teologiczne i osobowościowe zostały zauważone i zaowocowały zaangażowaniem tegoż teologa na prestiżowych uczelniach. Ostateczny rozłam starego uniwersytetu w Louvain dokonał się 17 listopada 1968 roku. Mój promotor objął urząd dziekana Wydziału Teologicznego dla frankofonów.

6 Krzysztof Rafał Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczpospolitej* (Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas", 1998), 134–135; Robert Włodkowski, „+Abp Jerzy Stroba", dostęp 20.09.2026, https://kuria.pl/biskupi-diecezji-szczecinsko-kamienskiejx400/6-abp-jerzy-stroba+1338.

7 Jean Ladrière, „Philippe Delhaye", 3–16, dostęp 20.02.2026, https://academieroyale.be/Academie/documents/DELHAYEPhilippeARB_19968537.pdf.

Papież Paweł VI powołał go w skład Międzynarodowej Komisji Teologicznej założonej w roku 1969. Wymieniona komisja jest owocem *Vaticanum II*. Członkowie tego gremium powoływani są na 5-letnią kadencję. W roku 1972 prof. Philippe Delhaye został powołany na stanowisko sekretarza tejże komisji – funkcję tę pełnił tę pełnił przez 3 kadencje, aż do lutego 1989 roku. Komisja podejmowała doniosłe dla współczesnej misji Kościoła tematy, niektóre z nich zlecane były przez panujących papieży. Przez długie lata przewodził temu dostojnemu gremium kard. Joseph Ratzinger, późniejszy papież Benedykt XVI. Jak wspomniano, prof. Philippe Delhaye był moim promotorem. Pod jego kierunkiem napisałem i obroniłem dysertację doktorską *Les problemes moraux de la culture dans l'optic de Vatican II* (Moralne problemy kultury w optyce Soboru Watykańskiego II)[8]. Profesor, przebywając w Rzymie podczas sesji Międzynarodowej Komisji Teologicznej w czasie audiencji u papieża Jana Pawła II, wspomniał, że ma doktoranta z Polski, a także o zatwierdzonym już temacie, nad którym pracuje. Po powrocie do Louvain-la-Neuve powiedział mi o tym wydarzeniu i dodał, że uzyskaliśmy papieską aprobatę dla podjętego tematu. Byłem ostatnim jego doktorantem z Polski. Kilka lat wcześniej doktorat pod jego kierunkiem napisała znana publicystka katolicka i działaczka na forum Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie Stanisława Grabska (1922–2008). Teolog z Louvain wniósł znaczny wkład w odnowę swojej dyscypliny i w utwierdzenie jej tożsamości. Przestudiował gruntownie jej patrystyczne początki. W licznych publikacjach ukazał też jej rozwój, odwołując się do studiów nad średniowiecznymi manuskryptami. W okresie *Vaticanum II* został powołany do grona ekspertów teologicznych, co skierowało jego zainteresowania akademickie ku problemom współczesnym. Na podstawie uzyskanych danych z dziedziny socjologii i religii koncentrował swoją refleksję wokół dwóch niezbywalnych osi, tj. *divinum* i *humanum*. W koordynowaniu wspomnianych badań socjologicznych, a także w ich syntetycznym wyrażeniu i późniejszym wykorzystaniu w konstytucji pastoralnej *Gaudium et spes* kluczową rolę odegrał inny profesor z Louvain, ks. Francois Houtart (1925–2017), należał on także do grona ekspertów *Vaticanum II.*

Mój promotor, oceniając współczesne podręczniki teologii moralnej, wskazywał pewną nadreprezentację kazuistyki w jej nauczaniu i uprawianiu. Krytycznie odnosił się do pisanych w tym duchu pomocy dydaktycznych. Autorzy wielu podręczników powielali schematyczne rozwiązania równie schematycznych problemów. Ironizował na temat tzw. pekatometrów (grzechomierzy) i kwantytatywnych kryteriów stosowanych w moralności chrześcijańskiej. Doceniał prace teologiczne i etyczne autorów protestanckich, a także ich analizy biblijne. Ostatni wielki temat jaki podjął, jako czynny profesor Wydziału Teologicznego, nosił tytuł *Kerygma miłości (Agape) w dokumentach Vaticanum II*. Grono teologów, profesorów z Louvain wspierających w czasie *Vaticanum II* biskupów z Belgii określano żartobliwie i nieco sportowo jako *Squadra Belgica*. Do tej znakomitej ekipy należał również ks. Charles Moeller (1912–1986), teolog zaangażowany w ruch ekumeniczny i ceniony literaturoznawca.

8 Jan Marcin Mazur, *Les problemes moraux de la culture daus l'optique de Vatican II*, maszynopis (rozprawa doktorska, Uniwersytet w Louvain-la-Neuve, 1982).

Został wybrany do Akademii Francuskiej, był również rektorem Instytutu Ekumenicznego w Jerozolimie. Wysoko oceniane jest jego 6-tomowe dzieło *Literatura del siglo XX y cristianismo*[9] (Literatura XX wieku i chrześcijaństwo – nie dokonano tłumaczenia na język polski). Autor przedstawia szeroką panoramę twórczości pisarzy europejskich, wśród nich znajdowali się: Georges Bernanos (1888–1948), Antoine Saint-Exupéry (1900–1944), Émile Mâle (1862–1954), André Malraux (1901–1976), a także ich zróżnicowane podejście do fenomenu chrześcijaństwa i jego mocy kulturotwórczej i wyjątkową pozycję i misję człowieka. Jednym z ważniejszych tematów, który podjął autor, jest możliwa dzisiaj swoista wędrówka po różnych epokach i obszarach kulturowych, a także możliwość dotarcia do najwybitniejszych dzieł ludzkiego ducha określana jako *navigatio humana.* Prof. Moeller jest też niezwykle zasłużony w dziele wypracowywania tekstu jednego z najważniejszych dokumentów *Vaticanum II*, wspominanej już konstytucji *Gaudium et spes*. Konstytucja ta, jedna z czterech oprócz konstytucji o liturgii, o objawieniu Bożym, Konstytucji dogmatycznej o Kościele bywa również określana jako *Schemat XIII*[10], w którym w dość burzliwych dziejach wyróżnia się cztery podstawowe projekty. W literaturze przedmiotu określano je od miejsca ich powstania. Mamy więc cztery teksty: rzymski, drugi z Malines (1963 r.), trzeci z Zurychu (1964 r.) i czwarty z Ariccia (1965 r.). Charles Moeller obecny był przy redagowaniu wszystkich wymienionych projektów. Dodajmy, że tekst z Zurychu zawierał pięć kłopotliwych aneksów, które później stanowiły bazę do powstania rozdziałów poświęconych palącym problemom (*problematibus urgentioribus*) ludzkości, a więc: rodzina, kultura, ekonomia światowa, polityka i budowanie pokoju. Należy zaznaczyć, że tekst z Zurychu powstał z udziałem przedstawicieli laikatu. Ostatni projekt z Ariccia zredagowany był także z udziałem osób świeckich i niemal w niezmienionym kształcie został zatwierdzony w czasie ostatniej Kongregacji Generalnej 7 grudnia 1965 roku, czyli w przeddzień zakończenia *Vaticanum II*. Odebrałem też jako pewien zaszczyt, że prof. Charles Moeller był jednym z recenzentów mojej dysertacji doktorskiej.

Jednym z najbardziej znanych teologów z Lovanium był ks. prof. Gustave Thils[11] (1909–2000). Sakrament kapłaństwa przyjął w 1931 roku. Doktorat z teologii uzyskał w roku 1935. Dziesięć lat później został profesorem w Louvain. Główne obszary jego zainteresowań teologicznych dotyczyły eklezjologii, sakramentologii, ekumenizmu i wolności religijnej. W roku 1961 otrzymał nominację na eksperta w ogłoszonym już soborze. W 1946 roku ukazało się jego dzieło *Theologie des realites terrestes* (Teologia rzeczywistości ziemskich)[12]. Dzieło to ma rangę prekursorską i prefiguruje tematykę przedstawioną później

9 Charles Moeller, *Literatura del siglo XX y cristianismo* (Madrid: Editorial Gredos, S.A., 1970).

10 Charles Moeller, *L'élaboration du schéma XIII. L'Église dans le monde de ce temps* (Paris: Casterman, 1968).

11 Albert Raffelt, „Thils", w: *Personenlexikon zum Zweiten Vatikanischen Konzil*, hrsg. Michael Quisinsky, Peter Walter (Freiburg: Herder, 2012), 270; Claude Soetens, „Concile Vatican II et Église contemporaine. I: Inventaire des Fonds C. Moeller, G. Thils, Fr. Houtart", w: *Cahiers de la Revue Théologique de Louvain*, bd. 21 (Louvain-La-Neuve: Peeters, 1989); „Thils, Gustave (1909–2000)", w: *Enciclopedia Mercabá*, dostęp 20.09.2026, https://www.mercaba.org/DicEC/T/thils_gustave.htm.

12 Gustave Thils, *Theologie de realistes terrestres*, t. 1 i 2 (Bruges: Desclée de Brouwer, 1949).

w konstytucji *Gaudium et spes*[13]. Tom pierwszy nosi tytuł *Preludes* i poświęcony jest tematowi kultury. Najpierw w aspekcie dzieła stworzenia (*La creation et la culture*), następnie rzeczywistość ta jest analizowana w świetle dokonanego przez Chrystusa dzieła odkupienia (*Redemption et la culture*). Kultura rodzi się we wnętrzu człowieka, objawia jego duchową naturę, jest niezbędna dla ludzkiego bytowania i stanowi dla niego swoiste środowisko naturalne. Drugi tom dzieła zaopatrzony jest w podtytuł *La theologie et histoire* (Teologia i historia). Autor rozważa wymieniony temat w pięciu rozdziałach: 1. *Christianisme et histoire* (Chrześcijaństwo i historia), 2. *La theologie et histoire* (Teologia i historia), 3. *La loi de l'ordre chretien* (Prawo porządku chrześcijańskiego), 4. *L'esprit et son action dans le monde* (Duch i jego działanie w świecie), 5. *Theologie de l'histoire* (Teologia historii). Już w pierwszym rozdziale Thils stwierdza, że wyrastające z judaistycznych korzeni interpretacje Tory i chrześcijaństwa dają historii i dziejom ludzkim pewien rodzaj religijnej konsekracji. Profesor z Louvain swoje refleksje dotyczące teologii rzeczywistości ziemskich skupił wokół dwóch fenomenów – kultury i historii. Można w tym ujęciu dostrzec pewien wymiar profetyczny. W finalnym tekście konstytucji *Gaudium et spes* zawarto ważkie konstatacje. We wstępie *(Introductio)* Sytuacja człowieka w świecie dzisiejszym sobór stwierdza, że „historia tak bardzo bieg swój przyspiesza" (*ipsa historia tam rapido cursu acceleratur*)[14]. Kulturze został poświęcony drugi rozdział drugiej części konstytucji *Gaudium et spes*. Sobór naucza: „jest właściwością osoby ludzkiej, że do prawdziwego i pełnego człowieczeństwa dochodzi ona nie inaczej jak przez kulturę, tzn. przez kultywowanie dóbr naturalnych. Gdziekolwiek więc chodzi o sprawy życia ludzkiego, tam natura i kultura jak najściślej wiążą się ze sobą"[15]. Wizja kultury przedstawiona w tym dokumencie jest istotnym elementem powołania chrześcijańskiego. Kościół uznał autonomię kultury, a równocześnie zaprasza wierzących do niwelowania narosłych w ostatnich dwóch stuleciach niekorzystnych podziałów między chrześcijaństwem a współczesną kulturą.

Lowański projekt *Dokumenty z Malines*[16]

Ojcowie soboru odrzucili przygotowane przez rzymskie kongregacje wstępne projekty dokumentów soborowych. Odrzucono również schemat *de ordine morali christiano*, czyli zalążek przyszłej konstytucji *Gaudium et spes*. Jeden z głównych moderatorów soboru kard. Léon-Joseph Suenens (1904–1996), arcybiskup Brukseli-Malines, postanowił wypra-

13 Sobór Watykański II, „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»", w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski* (Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 1967), 811–987.

14 Sobór Watykański II, „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»", nr 5.

15 Sobór Watykański II, „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»", nr 53.

16 *Teologiczne i duszpasterskie wskazówki dotyczące odnowy charyzmatycznej w Kościele katolickim*, red. Kilian McDonnell i in. (Kraków: Kuria Metropolitalna, 1985); *Przyjdź Duchu Święty. Podstawowe dokumenty dotyczące Odnowy w Duchu Świętym w Kościele katolickim*, Dokumenty z Malines, red. Léon-Joseph Suenens, tłum. z ang. Wojciech Kustra i in., tłum. z fr. Alina Liduchowska i in. (Kraków: Wydawnictwo M, [1998]); Léon-Joseph Suenens, *Dokumenty z Malines*, t. 1–6 (Kraków: Wydawnictwo Serafin, 2007).

cować i przedstawić ojcom soborowym własny projekt. W tym celu zaprosił do Malines kilku profesorów z Louvain. Obok już wcześniej wymienionych przybyli Gerard Philips (1899–1972), teolog, a także senator Królestwa Belgii oraz biblista, franciszkanin wchodzący w skład Papieskiej Komisji Biblijnej – ojciec Béda Rigaux (1899–1982). Grono teologów uzupełniał filozof Albert Dondeyne (1901–1985). Do *Squadra Belgica* z Louvain na zaproszenie kardynała przybył jeszcze francuski dominikanin Yves Congar (1904–1995) oraz jezuita z Innsbrucka, o. Karl Rahner (1904–1984). Intensywne spotkania odbyły się w dniach 4–5 września 1963 roku. Wypracowany we flamandzkiej stolicy biskupiej projekt doktrynalnego wprowadzenia do konstytucji nosi tytuł *Adumbratio schemati XVIII*. Można to przetłumaczyć jako: Zarys schematu XVIII. Odrzucony wcześniej schemat rzymski nosił numer XVIII. Później utrwaliła się nazwa Schemat XIII. Przedstawmy najważniejsze idee projektu Dokumenty z Malines: *De labore hominum in mundo* (O pracy człowieka w świecie), *De unificatio mundi* (O jednoczeniu świata), *De bonum temporalium ambiguitate* (O dwuznaczności dobra czasowego), *De officia Ecclesiae erga mundum* (O zobowiązaniach Kościoła wobec świata), *De servitio caritatis in vita quotidiana* (O posłudze miłości w życiu codziennym) i wreszcie *De munere testificandi* (O zadaniu dawania świadectwa). Powyższy projekt dotarł do ojców, ale nie stał się przedmiotem debaty soborowej. Pewne elementy tego projektu znalazły się w tekście finalnym. Godzi się w tym miejscu przypomnieć, że analogiczne projekty zostały przygotowane przez dwóch polskich ojców soborowych. Ich autorami byli: arcybiskup Bolesław Kominek z Wrocławia i arcybiskup Karol Wojtyła z Krakowa. W przygotowaniu projektu Dokumenty z Malines obok profesorów z Louvain brał udział – jak to już było wspomniane – dominikanin o. Yves Congar. We wrześniu 1979 roku przebywałem w Paryżu i dwukrotnie miałem możliwość spotkania się i rozmowy z wybitnym teologiem określanym mianem głównego architekta dokumentów soborowych. Do grona ekspertów, po latach życia w niełasce powołał go papież Jan XXIII. Yves Congar przyjął mnie w paryskim klasztorze Saint Jacques. Została mi w pamięci myśl, którą wypowiedział słynny dominikanin: człowiek bytuje w świecie, w którym nieustannie narażony jest na konfrontacje z żywiołami natury i historii. Pośród tych żywiołów tworzy dzieła kultury niejako chroniąc się przed ich ślepą siłą, afirmując w ten sposób własne człowieczeństwo. W rozmowie dotknął także sytuacji i misji Kościoła w Polsce. Mój rozmówca zwrócił uwagę, że zbyt małe jest nasze zaangażowanie w sprawę dialogu i pewnego pośrednictwa między chrześcijanami Wschodu i Zachodu. W roku 1980, jakżeż znaczącym dla Polaków i dla Europy dotarłem do ks. prof. Alberta Dondeyna, a także do o. Bédy Rigaux – wspomnianych już uczestników spotkań w Malines. Profesorowie z Louvain stanowili wyróżniającą się grupę ekspertów *Vaticanum II* i znacząco wpłynęli na ostateczny kształt dokumentów soborowych, umożliwiając w ten sposób postulowane przez papieża Jana XXIII dzieło *Aggiornamento*, czyli aktywnej obecności Kościoła we współczesnym świecie, a więc w wielości współczesnych kultur.

Szczecin, 8 grudnia 2025 roku, w 60. rocznicę zakończenia Soboru Watykańskiego II.

Fotografia 1. Oficjalna pieczęć Katolickiego Uniwersytetu w Leuven. Źródło: ze zbiorów Autora.

Fotografia 2. Rzeźba *Sedes Sapientiae* z kościoła uniwersyteckiego. Źródło: ze zbiorów Autora.

Bibliografia

Kalinowski, Mirosław. „Ks. Idzi Radziszewski – twórca Uniwersytetu Lubelskiego". *Studia Włocławskie* 24 (2022): 63–81.

Karolewicz, Grażyna. „Ks. Idzi Benedykt Radziszewski (1871–1922)". Dostęp 20.02.2026. https://www.kul.pl/ks-idzi-benedykt-radziszewski-1871-1922,art_32.html.

„Katolicki Uniwersytet w Lowanium". Dostęp 20.02.2026. https://pl.wikipedia.org/wiki/Katolicki_Uniwersytet_w_Lowanium.

Ladrière, Jean. „Philippe Delhaye", 3–16. Dostęp 20.02.2026. https://academieroyale.be/Academie/documents/DELHAYEPhilippeARB_19968537.pdf.

Mazur, Jan Marcin. *Les problemes moraux de la culture daus l'optique de Vatican II*. Maszynopis. Rozprawa doktorska. Uniwersytet w Louvain-la-Neuve, 1982.

Mazur, Jan Marcin. „Nauczyciel i wychowawca kapłanów ksiądz rektor Gerard Dogiel (1915–1992)". *Szczecińskie Studia Kościelne* 4 (1993): 159–163.

„Mercier, Desiré (1851–1926)", w: *The Cardinals of the Holy Roman Church. Biographical Dictionary (1903–2011)*, dostęp 20.02.2026, https://web.archive.org/web/20131226230612/http://www2.fiu.edu/~mirandas/bios-m.htm#Mercier.

Moeller, Charles. *L'élaboration du schéma XIII. L'Église dans le monde de ce temps*. Paris: Casterman, 1968.

Moeller, Charles. *Literatura del siglo XX y cristianismo*. Madrid: Editorial Gredos, S.A., 1970.

Prokop, Krzysztof Rafał. *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczpospolitej*. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas", 1998.

Przyjdź Duchu Święty. Podstawowe dokumenty dotyczące Odnowy w Duchu Świętym w Kościele katolickim. Dokumenty z Malines, red. Léon-Joseph Suenens. Tłum. z ang. Wojciech Kustra i in., tłum. z fr. Alina Liduchowska i in. Kraków: Wydawnictwo M, [1998].

Raffelt, Albert. „Thils". W: *Personenlexikon zum Zweiten Vatikanischen Konzil*, hrsg. Michael Quisinsky, Peter Walter, 270. Freiburg: Herder, 2012.

Sobór Watykański II. „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»". W: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski*, 811–987. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 1967.

Soetens, Claude. „Concile Vatican II et Église contemporaine. I: Inventaire des Fonds C. Moeller, G. Thils, Fr. Houtart". W: *Cahiers de la Revue Théologique de Louvain*. Bd. 21. Louvain-La-Neuve: Peeters, 1989.

Suenens, Léon Joseph. *Dokumenty z Malines*. T. 1–6. Kraków: Wydawnictwo Serafin, 2007.

Teologiczne i duszpasterskie wskazówki dotyczące odnowy charyzmatycznej w Kościele katolickim, red. Kilian McDonnell i in. Kraków: Kuria Metropolitalna, 1985.

„Thils, Gustave (1909–2000)". W: *Enciclopedia Mercabá*. Dostęp 20.09.2026. https://www.mercaba.org/DicEC/T/thils_gustave.htm.

Thils, Gustave. *Theologie de realistes terrestres*. T. 1 i 2. Bruges: Desclée de Brouwer, 1949.

„UCLouvain". Dostęp 20.02.2026. https://www.uclouvain.be/en.

Van der Essen, Alfred. *Belgique les flandres*, współpr. André Mabille de Poncheville. Paris: Arthaud, 1958.

Włodkowski, Robert. „+Abp Jerzy Stroba". Dostęp 20.09.2026. https://kuria.pl/biskupi-diecezji-szczecinsko-kamienskiejx400/6-abp-jerzy-stroba+1338.

Cytowanie chicagowskie:

Mazur, Jan Marcin. „Lovanium i Stolica Mądrości (1425–2025) – jubileuszowe wspomnienia i refleksje". *Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie* 33 (2026): 235–244. DOI: 10.18276/skk.2026.33-12.

Cytowanie oksfordzkie:

Mazur J.M. *Lovanium i Stolica Mądrości (1425–2025) – jubileuszowe wspomnienia i refleksje*. „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie" 33 (2026), s. 235–244. DOI: 10.18276/skk.2026.33-12.